

Ciljni raziskovalni program »Naša hrana, podeželje in naravni viri« v letu 2022

Naslov raziskovalnega projekta: Strokovna izhodišča ter smernice za gospodarjenje z gozdovi na hudourniških območjih

Poročilo izsledka 3.2

Predlog za (so)financiranje ukrepov za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih

Posodobljena izdaja

Pripravili: dr. Urša Vilhar, dr. Jaša Saražin, Matjaž Dovečar, mag. Jože Papež

Gozdarski inštitut Slovenije, 2025

Kolofon

Naslov publikacije: Predlog za (so)financiranje ukrepov za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih

Posodobljena izdaja

Avtorji / Authors: dr. Urša Vilhar, dr. Jaša Saražin, Matjaž Dovečar, mag. Jože Papež

Sodelavci pri raziskavi: dr. Aleksander Marinšek, dr. Primož Simončič, Erika Kozamernik

Ključne besede: financiranje, sofinanciranje, ukrepi, gozdarstvo, hudourniki, hudourniška območja, gozd

Kraj izdaje: Ljubljana

Založil / Published by: Gozdarski inštitut Slovenije / Slovenian Forestry Institute

Leto izdaje dokumenta: 2025

Cena: brezplačno / free

Publication title: Proposal for (co-)financing of forest management measures in torrential areas

Keywords: cofinancing, financing, forestry, torrent areas, forest

DOI 10.20315/gis008

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca.

Financerji raziskave: Projekt CRP Strokovna izhodišča ter smernice za gospodarjenje z gozdovi na hudourniških območjih financirata Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ter Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS)

.....

Predlagano citiranje: Vilhar U., Saražin J., Dovečar M., Papež J. 2025. Predlog za (so)financiranje ukrepov za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana, 22 str.

KAZALO

1	Uvod	4
2	Načrtovalski in gozdnogojitveni ukrepi ter ukrepi za zmanjšanje nevarnosti lesnega plavja v hudourniških območjih	6
2.1	Aktualni viri financiranja	6
2.1.1	Drugi viri financiranja	8
2.1.1.1	Sklad za vode	10
2.1.1.2	Sklad za podnebne spremembe	12
2.1.1.3	Zakon o cestah	12
2.2	Predlogi za prilagoditev sistema financiranja v prihodnje	13
2.2.1	Ukrepi v ožjem hudourniškem območju + 1 drevesna višina (OHO + 1)	14
2.2.2	Ukrepi v širšem hudourniškem območju (šho)	15
3	Ukrepi za gradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic v hudourniških območjih.....	16
3.1	Aktualni viri financiranja	16
3.1.1	Gozdne vlake.....	16
3.1.2	Gozdne ceste	16
3.1.3	Protipožarne prometnice	17
3.1.4	Drugi viri financiranja	17
3.2	Predlogi za prilagoditev sistema financiranja v prihodnje	17
3.2.1	Katere gozdne prometnice zagotavljajo večjo javno korist in zaslužijo večjo stopnjo financiranja.....	18
3.2.2	Kateri elementi vlaganj v gozdne prometnice zagotavljajo večjo javno korist in zaslužijo večjo stopnjo financiranja	19
4	VIRI IN LITERATURA.....	21

1 UVOD

Sestavni del sonaravnega, trajnostnega in mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji je načrtno vzdrževanje in optimiranje proizvodnih, socialnih in ekoloških funkcij gozdov. Predvsem funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev in zaščitna funkcija gozdov aktivno prispevata k blaženju posledic erozije in hudourniških procesov, zlasti v zgornjih, povirnih delih hudourniških območij (Papež, 2023).

V smeri celovite ureditve tistih hudournikov, na katerih območju poplavne oziroma hudourniške nevarnosti se nahaja velik škodni potencial, je poleg zadostnega in rednega vzdrževanja obstoječe vodne infrastrukture (Papež, 2023) potrebno zagotoviti prilagojeno gospodarjenje z gozdovi na celotnem vodozlivnem območju (Kobal in Papež, 2024). Načrtno usmerjanje nege in razvoja gozdnih sestojev v hudourniških območjih v smeri vzdrževanja in optimiranja varovalne in zaščitne funkcije gozdov je v Sloveniji nujno za zmanjševanje poplavne in erozijske ogroženosti (Kobal in Papež, 2024). Ponovni pojav visokih hudournih voda ni vprašljiv in na ta način gozdarska stroka pomembno prispeva k zmanjšanju poplavnih škod in povečanju odpornosti gozdnatih hudourniških območij na naravne nesreče (Papež, 2023). Gozdovi z varovalno in zaščitno funkcijo so najučinkovitejša zaščita pred zemeljskimi plazovi (Kobal in Papež, 2024), vendar pa je za učinkovito zaščito potrebno aktivno načrtovanje, sistemsko financiranje in ukrepanje v teh gozdovih (Frehner in sod., 2005; Guček in sod., 2012). V teh gozdovih je ključno zagotavljanje stalne pokrovnosti tal z vegetacijo in usmerjanja procesov pomlajevanja (Danev in sod., 2022; Poljanec in sod., 2023). Stroški gospodarjenja v gozdovih z zaščitno funkcijo so višji kot v preostalih gozdovih. V Švici zagotavljanju zaščitnih učinkov gozdov letno namenijo 120 milijonov evrov, kar se zdi visok strošek, je pa ta dolgoročno 5- do 10-krat nižji od stroškov tehničnih ukrepov (Wehrli in Dorren, 2013; Renaud in sod., 2016).

V tej nalogi smo pripravili pregled aktualnih možnosti financiranja in sofinanciranja ukrepov za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih in predloge za nadgradnjo sistema na podlagi poglobljenih intervjujev z deležniki.

Pregled in predloge za (so)financiranje ukrepov za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih smo oblikovali v dveh vsebinskih sklopih:

1. Načrtovalski in gozdnogojitveni ukrepi ter ukrepi za zmanjšanje nevarnosti lesnega plavja v hudourniških območjih;
2. Ukrepi za gradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic v hudourniških območjih.

Cilji, ki smo jim sledili:

V Sloveniji se iz javnih sredstev gozdarskega sektorja financira oziroma sofinancira številne ukrepe za blaženje posledic hudourniškega delovanja. V prvi meri gre pohvaliti dobro organizirano javno gozdarsko službo, ki je v celoti financirana iz sredstev proračuna Republike Slovenije. Izvaja jo Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), določene naloge pa tudi Gozdarski inštitut Slovenije (GIS) in koncesionarji. Javna sredstva (večinoma sofinanciranje) se namenja tudi vlaganjem v gozdove, ki zajemajo obnovitvena, negovalna in varstvena dela, prilagojeno gospodarjenje z gozdovi ter gradnjo in vzdrževanje gozdne infrastrukture.

Ocenjujemo, da bi bilo na podlagi zadnjih dognanj in izkušenj smiselno proučiti prioritete razdelitve javnih sredstev ter jih na več področjih prilagoditi aktualnim potrebam. Največje pomanjkljivosti trenutno opažamo pri zagotavljanju sredstev za gospodarjenje z gozdovi s poudarjeno zaščitno funkcijo ter pri vlaganjih v gozdno infrastrukturo, ki opravlja zaščitno vlogo. Dodatne težave se pojavljajo tudi pri določanju tovrstnih gozdov in infrastrukture. Še izrazitejši primanjkljaj pa se kaže pri financiranju nujnih ukrepov, kadar je zagotavljanje zaščitne vloge izenačeno ali celo podrejeno drugim funkcijam gozda in infrastrukture.

Gozdarski sektor je nedvomno najprimernejši upravljelec gozdov in gozdne infrastrukture, ki zagotavlja zaščitno vlogo. Hkrati pa gozdarski sektor ni najprimernejši financer tovrstnih ukrepov, saj imajo tovrstni ukrepi glavni vpliv na zaščito življenj in zdravja občanov, infrastrukture ter imetja (državnega, občinskega in zasebnega), vpliv teh ukrepov na gozd in gozdarski sektor pa je zanemarljiv. Zato je zelo smiselno, da se sredstva za financiranje ukrepov, namenjenih zaščiti ljudi, infrastrukture in imetja, sistemsko pridobivajo tudi iz virov zunaj gozdarskega sektorja ter se namensko dodeljujejo izključno za ta namen.

Helikoptersko spravilo pod Ljubljanskim gradom je odličen primer, ki kaže, da si gozdarstvo ne more privoščiti financiranja kompleksnih zaščitnih ukrepov v gozdovih s poudarjeno zaščitno funkcijo, lahko pa jih načrtuje, usmerja in nadzoruje.

Ugotavljamo tudi, da obstaja veliko razvojnih priložnosti za sinergijsko sodelovanje gozdarske in vodarske stroke, zlasti na področju preventivnega varstva pred negativnimi učinki lesnega plavja (Papež, 2023).

2 NAČRTOVALSKI IN GOZDNOGOJITVENI UKREPI TER UKREPI ZA ZMANJŠANJE NEVARNOSTI LESNEGA PLAVJA V HUDOURNIŠKIH OBMOČJIH

2.1 AKTUALNI VIRI FINANCIRANJA

Financiranje načrtovanih del v varovalnih gozdovih in hudourniških območjih določa Zakon o gozdovih (1993, 1999, 2007, 2010, 2013, 2014, 2015, 2016, 2023), predvsem v naslednjih členih:

48. Člen

(1) V proračunu Republike Slovenije se zagotavljajo sredstva za:

- javno gozdarsko službo;
- načrtovana dela v varovalnih gozdovih in hudourniških območjih v zasebnih gozdovih;
- dela, za katera mora Zavod zagotoviti izvedbo;

56. Člen

Zavod opravlja javno gozdarsko službo v vseh gozdovih, in sicer:

- usmerja in spremlja sanacijo hudourniških območij;
- prevzema opravljena dela v gozdovih in hudourniških območjih, če so financirana ali sofinancirana iz proračuna.

Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (2005, 2007, 2009, 2010, 2013, 2015) med drugim določa varovalne gozdove, režim gospodarjenja s temi gozdovi, izvajalca tega režima in zavezanca za zagotovitev sredstev za stroške, ki nastajajo zaradi posebnega režima gospodarjenja.

5. člen (režim gospodarjenja z varovalnimi gozdovi)

Pri gospodarjenju z varovalnimi gozdovi mora Zavod zagotavljati:

- pravočasno obnovo oziroma posek prestarega drevja,
- malo površinsko izvajanje sečenj,
- puščanje primerno visokih panjev pri poseku drevja na plazovitih območjih in območjih, kjer je nevarnost snežnih plazov,
- načine spravila in uporabo spravilnih sredstev, kot je določeno z gozdnogospodarskim načrtom gozdnogospodarske enote,
- sanacijo poškodovanih tal zaradi preprečevanja erozije,
- odstranjevanje drevja iz hudourniških strug,
- pravočasno izvedbo vseh gozdno gojitvenih del, ki zagotavljajo ohranitev in stabilizacijo varovalne vloge gozda in
- rabo biološko razgradljivih olj pri delu s stroji in napravami.

13. člen (zagotovitev sredstev)

(1) Sredstva za stroške, ki so potrebni za izvedbo del, ki se morajo izvesti, in sredstva za povečanje stroškov gospodarjenja, ki nastanejo zaradi režima gospodarjenja v varovalnih gozdovih, določenega s to uredbo, ter sredstva za izplačilo odškodnin zaradi omejevanja uživanja lastnine v gozdnih rezervatih, se na podlagi te uredbe zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije.

(2) Izplačilo lastniku gozda oziroma izvajalcu režima gospodarjenja se izvede na podlagi prevzema in obračuna del, opravljenih na podlagi predpisov, ki urejajo financiranje in sofinanciranje vlaganj v gozdove.

Financiranje izvedbe načrtovanih del v varovalnih gozdovih in v gozdovih v ožjem delu hudourniških območij v zasebnih gozdovih iz sredstev RS omenja tudi **Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (2004, 2005, 2008, 2010, 2014, 2015, 2016, 2019, 2022, 2024).**

11. člen (vrsta aktivnosti, ki se financira)

Iz sredstev RS se financirajo:

3. izvedba načrtovanih del v varovalnih gozdovih in v gozdovih v ožjem delu hudourniških območij v zasebnih gozdovih;
4. izvedba del v primerih, ko Zavod zagotovi izvršitev odločbe;
5. nabava materiala za izvedbo aktivnosti, ki se financirajo in sofinancirajo iz sredstev RS.

17. člen (delež sofinanciranja)

(1) Delež sofinanciranja je odvisen od vrste aktivnosti in od stopnje poudarjenosti ekoloških in socialnih funkcij, ki jih ima gozd in so opredeljene v gozdnogospodarskem načrtu. Vrsta aktivnosti je opisana v prilogi 6, ki je sestavni del tega pravilnika.

(2) Iz sredstev RS se posamezne aktivnosti skupaj sofinancirajo v deležu, ki je določen v tabeli 1 priloge 1, ki je sestavni del tega pravilnika.

(5) Ne glede na določbe prvega odstavka tega člena se izvedba aktivnosti, ki se izvajajo v zasebnih gozdovih na območjih Natura 2000, sofinancira v deležu 95 %, razen v primerih, ko je financiranje določeno s tem pravilnikom.

V Prilogi 1 tega Pravilnika so med Varstvenimi deli v gozdovih in skupinah gozdnega drevja ter posamičnega gozdnega drevja zunaj naselij med drugimi navedena tudi »Načrtovana dela v varovalnih gozdovih in v gozdovih na hudourniških območjih«, zanje pa je določeno 100% financiranje stroškov dela in potrebnega materiala.

Obstoječe subvencije, ki posredno vplivajo pozitivno tudi na izvajanje ukrepov v hudourniških območjih, so relevantne intervencije Skupne kmetijske politike 2023-2027 (poleg intervencije IRP06 v infrastrukturo, ki je omenjena v 3. poglavju tega poročila o ukrepih za gradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic v hudourniških območjih):

1. Intervencija IRP07: Naložbe v nakup nove mehanizacije in opreme za delo v gozdu in
2. Intervencija IRP15: Naložbe v sanacijo in obnovo gozdov po naravnih nesrečah in neugodnih vremenskih razmerah.

Pri dodelitvi sredstev teh intervencij bi lahko bila vlaganja v gozdove z izjemno poudarjeno varovalno in zaščitno funkcijo ter v hudourniška območja dodatno točkovana.

Ukrepi za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih so kot del obstoječega gospodarjenja z gozdovi že vključeni v sistem rednega gospodarjenja z gozdovi (Poljanec in sod., 2023). Zato za številne ukrepe, ki pomembno prispevajo k izboljšanju zaščitne in varovalne funkcije gozdov in s tem k zmanjševanju poplavne in erozijske ogroženosti v gozdnatih hudourniških območjih, niso predvidena dodatna sredstva. Tovrstne ukrepe lahko razdelimo na:

- Ukrepi prilagojenega gospodarjenja z gozdom, ki krepijo varovalno in zaščitno funkcijo kot del rednega gospodarjenja z gozdovi, ki niso razglašeni kot varovalni gozd ali gozd s posebnim namenom;
- Ukrepi, katerih izvedba je z zakonodajo naložena lastnikom gozdov oz. izvajalcem del v gozdovih in se njihovo neizvajanje kaznuje. Tovrstni ukrepi so večinoma vezani na sečnjo in spravilo (umik sečnih ostankov iz vodotokov,...)

Nabor tovrstnih predvidenih ukrepov je zelo širok (projektna poročila nalog 3.1.1 (Vilhar, 2025), 3.1.2 (Dovečar in Saražin, 2025), 3.1.3 (Saražin in Klabus, 2025)). Ključna težava je, da za njihovo izvedbo v večini primerov potrebujemo zainteresiranega in primerno usposobljenega lastnika ter ekonomsko zanimiv gozd, da do sečnje in gospodarjenja z gozdom sploh pride. Nadaljnja težava pa je pomanjkanje nadzora, saj neizvedeni ali neustrezno izvedeni ukrepi pogosto niso sankcionirani.

2.1.1 DRUGI VIRI FINANCIRANJA

V Sloveniji določa upravljanje z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči **Zakon o vodah** (2002, 2008, 2012, 2013, 2014, 2015, 2020, 2023) in njegovi podzakonski akti ter pravilniki. Obširno smo jih obravnavali že v projektnem poročilu naloge 4.2 (Vilhar s sod., 2025). V tem poročilu se osredotočamo na obstoječi zakonodajni okvir za financiranje načrtovanih del v hudourniških območjih.

46. Člen (pravni režim vodne infrastrukture)

(1) Vodna infrastruktura je lahko v lasti države ali izvajalca javne službe po tem zakonu;

49. Člen (poseben način gradnje vodne infrastrukture za varstvo pred škodljivim delovanjem voda)

(1) Pri gradnji vodne infrastrukture, namenjene varstvu pred škodljivim delovanjem voda, lahko kot investitor sodeluje tudi oseba, zainteresirana za varstvo pred škodljivim delovanjem voda, ki presega obseg varstva, in ga zagotavljata država ali lokalna skupnost skladno z določbami tega zakona, če s tem soglaša ministrstvo, (3) Oseba iz prvega odstavka tega člena mora k rednemu in investicijskemu vzdrževanju vodne infrastrukture prispevati sorazmerno s svojim vložkom.

98. člen (vzdrževanje)

(1) Država kot obvezno gospodarsko javno službo zagotavlja vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč.

(2) Naloge javne službe iz prejšnjega odstavka so zlasti:

1. utrjevanje bregov in dna površinskih voda ter morske obale,
2. skrb za pretočnost struge tekočih voda in odstranjevanje prekomerno odloženih naplavin,
3. košnja in odstranjevanje prekomerne zarasti na bregovih,
4. odstranjevanje plavja, odpadkov in drugih opuščenih ali odvrženih predmetov in snovi iz površinskih voda in z vodnih ter priobalnih zemljišč v upravljanju ministrstva,
5. čiščenje gladine površinskih voda in preprečevanje onesnaženja vodnih in priobalnih zemljišč.

(3) Minister podrobneje predpiše vrste in obseg nalog, ki se izvajajo v okviru javne službe iz prejšnjega odstavka.

100. člen (dolžnosti lastnika zemljišča)

(1) Ne glede na določbe 98. člena tega zakona lastnik ali drug posestnik vodnega ali priobalnega zemljišča zagotavlja košnjo in odstranjevanje prekomerne zarasti na bregovih, odstranjevanje plavja, odpadkov in drugih opuščenih ali odvrženih predmetov in snovi z vodnih in priobalnih zemljišč ob vodah 2. reda.

(2) Oseba iz prejšnjega odstavka na vodnih in priobalnih zemljiščih ne sme odlagati materialov in snovi, o odlaganju tretjih oseb pa mora obvestiti vodovarstvenega nadzornika.

»Vodno zemljišče celinskih voda« določa 11. člen Zakona o vodah:

(1) Zemljišče, na katerem je celinska voda trajno ali občasno prisotna in se zato oblikujejo posebne hidrološke, geomorfološke in biološke razmere, ki določajo vodni in obvodni ekosistem, je vodno zemljišče celinskih voda.

(2) Vodno zemljišče tekočih voda obsega osnovno strugo tekočih voda, vključno z bregom, do izrazite geomorfološke spremembe.

»Priobalno zemljišče celinskih voda« določa 14. člen Zakona o vodah:

(1) Zemljišče, ki neposredno meji na vodno zemljišče, je priobalno zemljišče celinskih voda.

(2) Zunanja meja priobalnih zemljišč sega na vodah 1. reda 15 metrov od meje vodnega zemljišča, na vodah 2. reda pa pet metrov od meje vodnega zemljišča.

2.1.1.1 SKLAD ZA VODE

V 162. členu Zakon o vodah določa upravljanje proračunskega Sklada za vode, namenske prejemnike ter za financiranje česa se porabljajo sredstva sklada:

1. gradnje vodne infrastrukture, vključno z nakupom zemljišč, potrebnih za njeno gradnjo,
2. gradnje državne in lokalne infrastrukture, ki je potrebna zaradi gradnje vodne infrastrukture,
3. izvedbe izrednih ukrepov v času povečane stopnje ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda in izvedbe izrednih ukrepov po naravni nesreči zaradi škodljivega delovanja voda; itd.

162.a člen določa prednostne cilje, način in postopek sofinanciranja projektov, pri čemer se na hudourniška območja lahko nanaša določilo:

- izvajanje ukrepov oziroma projektov v primerih naravnih pojavov, ki so povzročili ali bi lahko povzročili pomanjkanje vode ali poslabšanje kakovosti voda, v primerih višje sile, ekološke, naravne ali druge nesreče.

Pravilnik o vrstah in obsegu nalog obveznih državnih gospodarskih javnih služb urejanja voda (2006, 2016, 2020)

2. člen (uporaba določb):

(1) Določbe tega pravilnika se uporabljajo pri pripravi programov dela in izvajanju naslednjih javnih služb:

- obratovanja in vzdrževanja vodne infrastrukture, namenjene ohranjanju in uravnavanju vodnih količin ter varstvu pred škodljivim delovanjem voda,
- spremljanja stanja vodne infrastrukture, namenjene ohranjanju in uravnavanju vodnih količin ter varstvu pred škodljivim delovanjem voda,
- izvajanja izrednih ukrepov v času povečane stopnje ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda,
- izvajanja izrednih ukrepov po naravni nesreči zaradi škodljivega delovanja voda in
- vzdrževanja vodnih in priobalnih zemljišč celinskih voda in morja.

(2) Ta pravilnik ne ureja ukrepov, načina izvajanja in delovanja javne službe v zvezi z izvajanjem intervencij v primeru naravnih nesreč zaradi škodljivega delovanja voda.

23. člen (vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč):

(1) Vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč je namenjeno preprečevanju škodljivega delovanja voda na vodnih in priobalnih zemljiščih, predvsem na odsekih, kjer bi lahko bili ogroženi vodni objekti, poselitev in gospodarska infrastruktura ali oviran pretok visokih voda.

(2) Vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč je potrebno izvajati tako, da je pri tem zagotovljena:

- pretočnost vodnih zemljišč na naravnih in urejenih odsekih,
- stabilnost vodnega režima in hribin,
- varstvo vodnih ter priobalnih zemljišč pred onesnaženjem zaradi plavja, odpadkov in drugih odpadnih materialov in snovi, kadar to določajo predpisi o vodah.

24. člen (vrste nalog vzdrževanja vodnih in priobalnih zemljišč):

Vrste nalog vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč celinskih voda so predvsem:

- strojno in ročno utrjevanje bregov in dna površinskih voda,
- uravnavanje prekomerno odloženih naplavin,
- košnja in odstranjevanje zarasti na urejenih odsekih,
- odstranjevanje zarasti na naravnih odsekih vodnih in priobalnih zemljišč, ki bistveno zmanjšuje pretočnost struge ali bi lahko povzročili večje poškodbe brežin, zdrse brežin ali druge za vodni režim škodljive nestabilnosti vodnih in priobalnih zemljišč,
- odstranjevanje plavja, odpadkov in drugih opuščenih in odvrženih predmetov in snovi iz površinskih voda

29. člen (program del)

(1) Obseg del javne službe po tem pravilniku se načrtuje in programira s programom del.

(2) Program del vsebuje letni program vzdrževanja, ki obsega naloge vzdrževanja in vzdrževalnih del v javno korist.

(3) Obseg rednih vzdrževalnih del je odvisen od velikosti območja, gostote hidrografske mreže, naravnih značilnosti vodnega režima, stabilnosti vodnega režima, števila objektov vodne infrastrukture in njihovega stanja, obsega poplavnih, erozijskih in plazovitih območij, gostote poseljenosti in vrst rabe prostora na ogroženih območjih ter vrst in obsega rabe vode.

(4) Obseg vzdrževalnih del v javno korist se določi na podlagi poročil javne službe o stanju in poškodbah vodne infrastrukture in stanju vodnega režima.

30. člen (obseg izrednih ukrepov v primeru povečane stopnje ogroženosti)

(1) V primeru povečane stopnje ogroženosti mora izvajalec javne službe izvajati predvsem tiste izredne ukrepe, določene s tem pravilnikom, ki jih narekuje vrsta in obseg povečane stopnje ogroženosti in določa program delovanja v primeru povečane stopnje ogroženosti.

(2) Izredni ukrepi povečane stopnje ogroženosti se lahko izvajajo brez posebnega soglasja ministrstva skupaj največ dva dneva.

(3) O vrstah nalog ter njihovem obsegu mora izvajalec sproti obveščati pooblaščenega predstavnika ministrstva in se z njim ves čas izvajanja nalog posvetovati, predvsem o obsegu nalog.

(4) Program delovanja v primeru povečane stopnje ogroženosti za posamezna območja pripravi izvajalec javne službe in obsega evidenco posameznih kritičnih objektov in točk, kjer je mogoče v razmerah povečane stopnje ogroženosti s preventivnimi ukrepi vplivati na zmanjšanje potencialne škode zaradi škodljivega delovanja voda, ter vrste, obseg in način izvajanja nalog.

(5) Izvajalec javne službe mora program delovanja v primeru povečane stopnje ogroženosti stalno obnavljati in ga vsako leto posredovati ministrstvu v potrditev.

31. člen (obseg nalog v primeru izvajanja sanacijskih programov)

V primeru sanacije poškodb kot posledic naravne nesreče mora izvajalec javne službe izvajati naloge javne službe, določene s tem pravilnikom, na podlagi in v obsegu, kot ga določa program sanacije.

2.1.1.2 SKLAD ZA PODNEBNE SPREMEMBE

Na podlagi petega odstavka 183. člena Zakona o varstvu okolja (2022, 2023, 2024) je Vlada Republike Slovenije izdala **Odlok o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe za leta 2023–2026**, ki je v upravljanju Ministrstva za okolje, podnebje in energijo (MOPE). **Sklad za podnebne spremembe** v tem obdobju namenja dobrih 850 milijonov evrov prednostnim ukrepom za prilagajanje oziroma blaženje posledic podnebnih sprememb, z največjim poudarkom na razogljičenju sektorjev stavb in prometa ter zagotovitvi do 270 milijonov evrov sredstev za prilagajanje podnebnim spremembam. Na področju prilagajanja posledicam podnebnih sprememb osrednji ukrep predstavlja zmanjševanje poplavne ogroženosti, kjer je Ministrstvo sredstva usmerilo v izgradnjo dveh suhih zadrževalnikov, ki bosta zagotavljala poplavno varnost Ljubljane in Komende.

2.1.1.3 ZAKON O CESTAH

27. člen Zakona o cestah (2022, 2023) omenja možnost razglasitve varovalnega gozda ob javni cesti in urejanje hudournikov ob javni cesti:

(1) Upravljavce ceste lahko ministrstvu, pristojnemu za gozdarstvo, poda predlog, da se gozd vzdolž javne ceste ali v njeni bližini, ki je pomemben zaradi njenega varovanja pred erozijo zemljišča, snežnimi plazovi in podobnega, razglasi za varovalni gozd v skladu z zakonom, ki ureja gozdove.

(2) Pravne ali fizične osebe, ki v območju javne ceste pogozdujejo ali urejajo hudournike ter deroče reke, pred začetkom del obvestijo upravljavca ceste o vrsti in obsegu del in vrsto in obseg del uskladijo z upravljavcem ceste tako, da se kar najbolj zavaruje tudi javna cesta.

(3) Upravljavce ceste krije del stroškov za pogozditev goljav ter za ureditev hudournikov in deročih rek glede na pomen, ki ga imajo takšna dela za varstvo javne ceste.

2.2 PREDLOGI ZA PRILAGODITEV SISTEMA FINANCIRANJA V PRIHODNJE

Gozdovi v hudourniških območjih, ki nudijo neposredno varovanje infrastrukture, zahtevajo aktivno gospodarjenje s temi gozdovi. Pogosto je namreč mnenje, da v gozdovih s poudarjeno varovalno in zaščitno funkcijo ter varovalnih gozdovih ni potrebno aktivno gospodariti, in da sestoji, prepuščen naravnemu razvoju, bolje varujejo pred škodnimi učinki naravnih nevarnosti. Ponekod je to sicer res, pogosto pa je treba za zagotavljanje varovalnih in zaščitnih učinkov gozdov prilagojeno gospodariti, saj le tako gozdni sestoji omogočajo zadostno zaščito pred naravnimi nevarnostmi (Guček in sod., 2012).

Prvi korak je opredelitev tistih gozdnatih hudourniških območij, v katerih obstaja poplavna in erozijska ogroženost (na primer zaradi masnega toka ali poplavljanja bregov hudournika) in s tem možnost škodnih posledic za življenje in zdravje ljudi, okolje, gospodarske in negospodarske dejavnosti ter kulturno dediščino zaradi njihove izpostavljenosti poplavni in erozijski nevarnosti v skladu s Pravilnikom o metodologiji za določanje območij, ogroženih zaradi poplav in z njimi povezane erozije... (2007). Ukrepov v gozdnatih hudourniških območjih, v katerih je prisotna samo nevarnost visokih voda brez ogrožanja ranljivih objektov / elementov (ni možnosti škodnih posledic), ni smiselno načrtovati (Frehner in sod., 2021).

V Projektne poročilu naloge 2 (Kozamernik s sod., 2025) smo **ožje hudourniško območje** definirali kot (Slika 1):

»Ožje hudourniško območje ali povirje je območje, ki obsega zemljišča, ki so stalno ali občasno pod vplivom površinske, globinske ali bočne erozije vode. Obsega osnovno strugo hudournika, vključno s hudourniškim pobočjem, do izrazite geomorfološke spremembe.«
ali

»Ožje hudourniško območje obsega vodno zemljišče hudournika, vključno z območjem vpliva visokih hudournih voda in območij nevarnosti zaradi erozijskih procesov.«

Slednja definicija sovпада tudi s potencialnim območjem zajema lesnega plavja, ki je najpogostejše v horizontalni oddaljenosti 10 m od roba struge hudournika (Dovečar in Saražin, 2025).

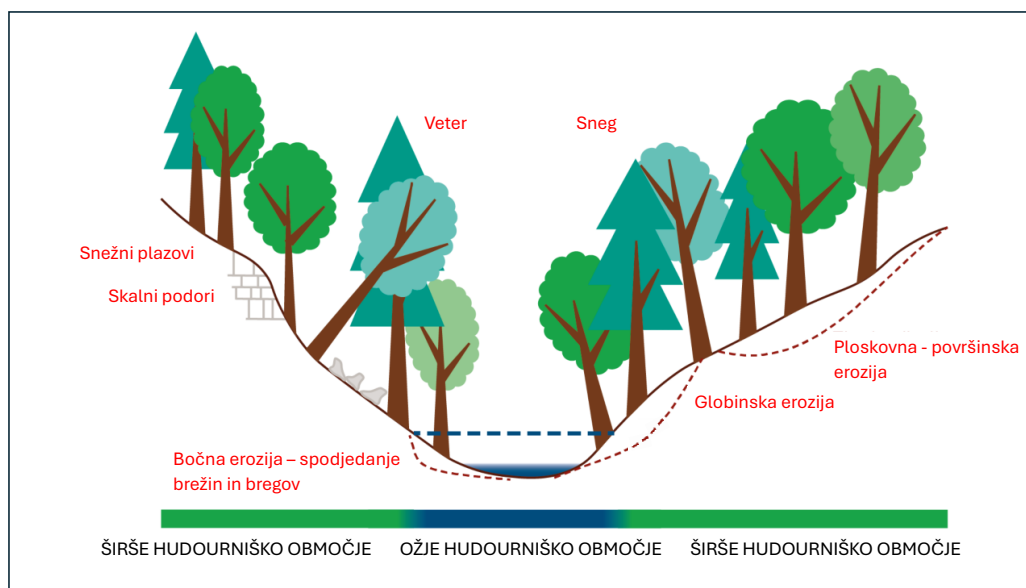
Za namene načrtovanja ukrepov v gozdnatih hudourniških območjih, ki nudijo neposredno varovanje infrastrukture, predlagamo opredelitev ukrepov za:

- a) Ožje hudourniško območje + 1 drevesna višina (OHO +1)
- b) Širše hudourniško območje (ŠHO).

Ožja hudourniška območja + 1. drevesna višina (OHO +1) opredeljujemo na podlagi prisotnosti nemih prič, ki so indikatorji hudourniških procesov (Slika 1). Neme priče so geomorfološki in biološki dokazi o preteklih dogodkih masnih gibanj, ki jih lahko prepoznamo na terenu, kot tudi sledi o aktualnih erozijskih in hudourniških procesih v prostoru. Primeri nemih prič hudourniških procesov so naslednji: akumulacije plavin in plavja v obliki prodišč, večjih (rinjenih) skal, odloženih hlodov v in ob strugah vodotokov, zajede na bregovih, poležana vegetacija na bregovih in druge (Papež, 2011). Podrobneje je primer popisa nemih prič v hudourniku Zala opisan v projektne poročilu naloge 2 (Kozamernik s sod., 2025).

Posledično je potrebno širino obravnavanega ožjega hudourniškega območja na bolj strmih naklonih (več kot 40 %) ustrezno povečati (Kobal in Lampreht, 2016). Sobota in sod. (2006) predlagajo 1,5- do 2,4-kratnik drevesne višine.

Preostanek prispevnega območja hudournikov smo definirali kot **širše hudourniško območje (ŠHO)**, ki pomembno vpliva na uravnavanje vodnega režima v porečju (Slika 1). Gozdovi v širšem hudourniškem območju večinoma ne varujejo ljudi in materialnih dobrin neposredno, temveč varujejo pred naravnimi nevarnostmi, ki prenašajo plavine in plavje v hudournike: zemeljski plazovi, erozija, snežni plazovi, padajoče kamenje, itd. S prilagojenimi ukrepi v širšem hudourniškem območju se zmanjša vnos plavja in plavin v struge hudournikov (Frehner in sod., 2021).

Slika 1: Prečni profil širšega in ožjega hudourniškega območja ter možni procesi, ki lahko sprožijo pobočne premike ali so vir lesnega plavja (rdeča barva). Prirejeno po Frehner in sod. (2021).

2.2.1 UKREPI V OŽJEM HUDOURNIŠKEM OBMOČJU + 1 DREVESNA VIŠINA (OHO + 1)

V **ožjem hudourniškem območju + 1 drevesna višina (OHO +1)**, v katerem obstaja poplavna in erozijska ogroženost in s tem možnost škodnih posledic zaradi njihove izpostavljenosti poplavi in erozijski nevarnosti, gozdarski strokovnjaki in rečni nadzorniki Direkcije za vode skupaj opredelijo načrtovalske in gozdnogojitvene cilje ter določijo učinkovite in sorazmerne ukrepe. Načrtovalske in gozdnogojitvene ukrepe smo podrobno predstavili v projektnem poročilu naloge 3.1.1 (Vilhar, 2025). V splošnem se ukrepi nanašajo na:

- obnovo gozda, v sklopu katere se v OHO + 1 drevesna višina zagotavlja stalna pokritost tal z gozdno vegetacijo, bodisi z naravno obnovo, kjer to ni mogoče, pa z umetno obnovo gozda;
- nega gozda oziroma obvodne drevnine, v sklopu katere se ob strugah hudournikov trajno vzdržuje grmičast sloj vegetacije;

- c) varstvo gozdov, ki vključuje ukrepe za zaščito mladja pred divjadjo, tako naravne kot umetne obnove, saj je zagotavljanje stalne pokritosti tal z gozdno vegetacijo prioriteta;
4. zmanjševanje nevarnosti vnosa lesnega plavja, ki vključujejo čim hitrejši posek in spravilo bolnih, poškodovanih in drugače nevitarnih dreves ter poostren nadzor pri prevzemu sečišč in poostren nadzor nad mesti skladiščenja gozdnih lesnih sortimentov;
5. sanacija poškodovanih brežin hudournikov in erozijskih območij (žarišč), ki vključuje zavarovanja inženirske biologije ter manjše (bio)tehnične ureditve, vključno z njihovim rednim vzdrževanjem in čiščenjem.

Če ti ukrepi presegajo obseg ukrepov v okviru obstoječega gospodarjenja z gozdovi in niso vključeni v sistem rednega gospodarjenja z gozdovi (Poljanec in sod., 2023), je potrebno zanje zaradi izrednega pomena za neposredno varovanje infrastrukture zagotoviti dodatne vire financiranja ali sofinanciranja. Danes s sod. (2022) predlaga, da se zagotovi sredstva za sofinanciranje tudi iz Sklada za podnebne spremembe, saj bodo ti ukrepi pomembno prispevali k prilagajanju gozdov na podnebne spremembe (zmanjševanje škod, optimalno zagotavljanje vseh dobrin, ki jih družba pričakuje od gozdov).

Predlagamo tudi, da se stopnja sofinanciranja gojitvenih del v zasebnih gozdovih v **ožjem hudourniškem območju + 1 drevesna višina (OHO + 1)**, v katerih so ukrepi izrednega pomena za neposredno varovanje infrastrukture (1. stopnja poudarjenosti zaščitne funkcije, varovalni gozd oziroma gozd s posebnim namenom), dvigne na 100 % (Danev s sod., 2022). Predlagamo tudi, da se vsi gozdovi z izjemno poudarjeno zaščitno funkcijo oziroma 1. stopnjo poudarjenosti zaščitne funkcije, ki določa način gospodarjenja, razglasijo za gozdove s posebnim namenom in prav tako zagotovi 100 % financiranje gojitvenih del s strani koristnikov blažilnih ukrepov.

2.2.2 UKREPI V ŠIRŠEM HUDOURNIŠKEM OBMOČJU (ŠHO)

Gozdovi v **širšem hudourniškem območju (ŠHO)** večinoma ne varujejo ljudi in materialnih dobrin neposredno, temveč pomembno vplivajo na uravnavanje vodnega režima v porečju ter posredno varujejo pred naravnimi nevarnostmi, ki prenašajo plavine in plavje v hudournike: zemeljski plazovi, erozija, snežni plazovi, padajoče kamenje, itd. S tem se zmanjša vnos plavja in plavin v struge hudournikov (Frehner in sod., 2021).

Tudi načrtovalske in gozdnogojitvene ukrepe v ŠHO smo podrobno predstavili v projektnem poročilu naloge 3.1.1 (Vilhar, 2025). V splošnem se ukrepi nanašajo na:

1. obnovo gozda, v sklopu katere se v ŠHO zagotavlja stalna pokritost tal z gozdno vegetacijo, bodisi z naravno obnovo, kjer to ni mogoče pa z umetno obnovo;
2. varstvo gozdov, ki vključujejo ukrepe za zaščito mladja pred divjadjo, tako naravne kot umetne obnove, saj je zagotavljanje stalne pokritosti tal z vegetacijo tudi v ŠHO prioriteta.
3. zmanjševanje nevarnosti vnosa lesnega plavja, ki vključujejo čim hitrejši posek in spravilo bolnih, poškodovanih in drugače nevitarnih dreves; poostren nadzor pri prevzemu sečišč ter nad mesti skladiščenja gozdnih lesnih sortimentov;

4. sanacija erozijskih območij (žarišč), ki vključuje zavarovanja inženirske biologije ter manjše (bio)tehnične ureditve, vključno z njihovim rednim vzdrževanjem in praznjenjem.

Če ti ukrepi presegajo obseg ukrepov v okviru obstoječega gospodarjenja z gozdovi in niso vključeni v sistem rednega gospodarjenja z gozdovi (Poljanec in sod., 2023), je potrebno zanje zaradi izrednega pomena za posredno varovanje infrastrukture zagotoviti dodatne vire financiranja ali sofinanciranja.

3 UKREPI ZA GRADNJO IN VZDRŽEVANJE GOZDNIH PROMETNIC V HUDOURNIŠKIH OBMOČJIH

3.1 AKTUALNI VIRI FINANCIRANJA

Ukrepe za gospodarjenje z omrežjem gozdnih prometnic lahko implementiramo v sklopu vzdrževalnih del, rekonstrukcij, priprav in novogradenj gozdnih prometnic. Meje med različnimi oblikami določa Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje (2013, 2022), njihovo interpretacijo za poseg na dotični prometnici pa investitorju podajo lokalno pristojni predstavniki ZGS (Saražin, 2023). Pravilnik o gozdnih prometnicah (2009) pa loči tri osnovne tipe gozdnih prometnic, ki imajo tudi različne vire financiranja: gozdne vlake, gozdne ceste in protipožarne prometnice.

3.1.1 GOZDNE VLAKE

Novogradnja, rekonstrukcija in priprava gozdnih vlak

Sredstva zagotavljajo lastniki gozdov sami (zainteresirani lastniki in pooblaščen uporabniki). Načrtovanje teh del izvaja ZGS brezplačno v sklopu javne gozdarske službe. V primeru potrebe po pridobitvi posebnih soglasij mora investitor plačati dodatne študije. V primeru da bodo gradbena dela na gozdni vlaki koristila več lastnikom, ti izvedejo delitev stroškov skladno z medsebojnimi dogovori. Investitor ima možnost kandidirati na razpisih SKP, za povračilo 50 % upravičenih sredstev (stroški gradbenih del). Strošek pridobitve soglasij ni uvrščen med upravičene stroške za povračilo. Zadnji razpis je dostopen na naslednji povezavi: <https://skp.si/javni-razpisi/aktualni-javni-razpisi/nalozbe-gozdne-infrastrukture-2024>.

Vzdrževanje gozdnih vlak

Sredstva zagotavljajo lastniki gozdov sami (zainteresirani lastniki gozdov). Vzdrževalna dela načeloma načrtujejo investitorji sami, oz. skupaj z izvajalcem – večinoma brez dodatnih stroškov. Zadnji razpis SKP je omogočal tudi povračilo 50 % upravičenih sredstev (stroški gradbenih del) za protierozijsko vzdrževanje gozdnih vlak (izdelava prečnih, vzdolžnih jarkov ter protierozijskih objektov) (SKP, 2024a). Za pridobitev slednjih sredstev je potrebno načrtovanje ukrepa (elaborat) s strani ZGS (izvedba v sklopu javne gozdarske službe).

3.1.2 GOZDNE CESTE

Novogradnja in rekonstrukcija gozdnih cest

Sredstva zagotavljajo lastniki gozdov sami (zainteresirani lastniki in upravičeni uporabniki). V kolikor ima gozdna cesta tudi javni značaj, lahko k financiranju pristopi tudi občina. Običajno gradbena dela na gozdni vlaki koristijo več lastnikom, zato ti izvedejo delitev stroškov skladno z medsebojnimi dogovori. Investitor ima možnost kandidirati na razpisih SKP, trenutno za povračilo 75 % upravičenih sredstev (pred tem 50 %). Strošek izdelave projekta, izvajanje gradbenega nadzora, in pridobitve vse potrebne dokumentacije ni bil upoštevan pri določitvi upravičenih stroškov za povračilo. Zadnji razpis je dostopen na naslednji povezavi: <https://skp.si/javni-razpisi/aktualni-javni-razpisi/nalozbe-gozdne-infrastrukture-2024>.

Vzdrževanje gozdnih cest

Gozdne ceste so sistemsko vzdrževane prometnice. Sredstva za vzdrževanje gozdnih cest zagotavljajo lokalne skupnosti iz lastnih sredstev in iz prihodkov na podlagi 49. člena Zakona o gozdovih ter Republika Slovenija (1993, ..., 2023). ZGS načrtuje, spremlja in nadzira vzdrževanje gozdnih cest tako, da v sodelovanju z lokalno skupnostjo, na območju katere ležijo gozdne ceste, izdela letni program vzdrževanja ter usmerja, spremlja in prevzema opravljena dela. Lokalna skupnost zagotovi plačilo opravljenega vzdrževanja. Lokalna skupnost določi obseg vzdrževanja gozdnih cest v sodelovanju z ZGS glede na razpoložljiva sredstva (Pravilnik o gozdnih prometnicah, 2009). Ker javna sredstva ne dosegajo vseh potreb po vzdrževanju, morajo lastniki gozdov, v kolikor želijo vzdrževati prevozne in erozijsko odporne prometnice, pogosto te vzdrževati še dodatno, na lastne stroške.

3.1.3 PROTIPOŽARNE PROMETNICE

Gradnjo, redno vzdrževanje in izvedbo protipožarne infrastrukture načrtuje in zagotavlja ZGS (Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami, 2009, 2016, 2022). V letu 2024 so bila prvič zagotovljena dodatna sredstva za ureditev protipožarne infrastrukture (SKP, 2024b). Ta sredstva so bila namenjena tako za novogradnje, kot tudi vzdrževanje in rekonstrukcije. Ker javna sredstva ne dosegajo vseh potreb po vzdrževanju, morajo upravičeni uporabniki, v kolikor želijo vzdrževati prevozne in erozijsko odporne prometnice, pogosto te vzdrževati še dodatno, na lastne stroške.

3.1.4 DRUGI VIRI FINANCIRANJA

Gozdne prometnice imajo lahko tudi druge upravičene uporabnike, ki segajo zunaj gozdarskega sektorja. Gozdne prometnice lahko služijo poleg gospodarjenja z gozdom tudi kot dostopne poti do objektov gospodarske infrastrukture, ki se nahaja v gozdu, do »zaščitnih« objektov na vodotokih, lahko služijo za nadzor državne meje, ali za druge naloge. V tovrstnih primerih je možno pričakovati tudi kakšen dogovor glede vzdrževanja tovrstnih prometnic z upravljalci te infrastrukture.

3.2 PREDLOGI ZA PRILAGODITEV SISTEMA FINANCIRANJA V PRIHODNJE

To poglavje bi veljalo začeti s citatom iz Zakona o gozdovih (1993, ..., 2023): »Gradnja gozdnih prometnic je v javnem interesu.« Menimo, da je to odlična iztočnica, ki pa kliče po jasni postavitvi prioritete. Prvič prioritet glede izbire prometnic, ki so bolj oziroma manj v javnem

interesu na eni strani in drugič prioritet, kateri elementi vlaganj v gozdne prometnice so bolj v javnem interesu od drugih.

3.2.1 KATERE GOZDNE PROMETNICE ZAGOTAVLJAJO VEČJO JAVNO KORIST IN ZASLUŽIJO VEČJO STOPNJO FINANCIRANJA

Na tem mestu bomo prednostno govorili o tem, katera gozdna prometnica je »pomembnejša« od drugih. Ko določimo stopnjo »pomembnosti« določene gozdne prometnice, je ta vedno bolj pomembna napram drugim: tako takrat, ko gre za novogradnjo kot tudi rekonstrukcijo ali vzdrževanje.

1. Gozdne prometnice, ki same zagotavljajo zaščitno funkcijo (protipožarne prometnice, izbrane gozdne ceste, izjemoma gozdne vlake). Ta status prometnic še ni nikjer definiran. Najbližje temu so protipožarne prometnice, ki pa so ponovno vse obravnavane na enak način in sistemsko celo slabše financirane v primerjavi z običajnimi gozdnimi cestami. Zato v nadaljevanju navajamo, katere gozdne prometnice same zagotavljajo zaščitno vlogo. Ta ni neposredno vezana na zaščitno funkcijo gozdov. Obveznosti do teh prometnic si lahko delijo tako lokalne skupnosti kot tudi država (poleg MKGP je smiselni sofinancer ob vodotokih tudi Direkcija za vode, npr. iz sredstev Sklada za vode; ali Sklad za podnebne spremembe). V vsakem primeru pa mora biti njihovo financiranje 100 % iz javnih sredstev, lastnik pa razbremenjen vseh birokratskih postopkov in stroškov, ki so potrebni za pridobitev potrebne dokumentacije. To so gozdne prometnice, ki omogočajo:

- dostop do »zaščitnih« objektov na vodotokih ali erozijskih jedrih in s tem njihovo vzdrževanje in nadzor;
- dostop do ožjih hudourniških območij in erozijskih jeder, ki ogrožajo infrastrukturo in naselja in s tem omogočajo izvedbo potrebnih ukrepov v teh območjih in nadzor nad njimi (upoštevanje velikosti vodozbirnega območja – nad 50 ha maksimalen poudarek; in ogroženost infrastrukture);
- gašenje in prilagojeno gospodarjenje s požarno ogroženimi gozdovi (upoštevanje velikosti požarno ogroženih gozdov, ki jih posamezna prometnica odpira – nad 100 ha maksimalen poudarek);
- nadzor nad večjim območjem požarno ogroženih gozdov (dostop do razglednih točk, razgledne prometnice);
- alternativno možnost dostopa in evakuacije do ali iz naselij, ki so ogrožena pred naravnimi ujmami.

2. Gozdne ceste, na katerih prevladuje javni promet (gozdne ceste G1). Trenutno so te prometnice postavljene na vrh prioritet namenjanja sredstev za vzdrževanje. Prevladovati bi morala javna sredstva (večinoma lokalne skupnosti).

3. Gozdne prometnice, ki omogočajo prilagojeno gospodarjenje v varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (izbrane gozdne ceste in izbrane gozdne vlake) ter ob vodotokih, kjer ni poudarjena zaščitna vloga prometnic. Ti statusi imajo javni interes po prilagojenem gospodarjenju z gozdovi tako poudarjen, da so zanj predvidena tudi dodatna

sredstva. Brez ustrezne infrastrukture ni prilagojenega gospodarjenja z gozdom, zato je zelo pomembno, da se v teh gozdovih več kot sedaj vlaga tudi v omrežje gozdnih prometnic (kjer je to potrebno in sprejemljivo). Obveznosti zanje bi bilo smiselno prednostno iskati pri razglasitelju posebnega statusa (varovalni gozdovi – MKGP/država; gozdovi s posebnim namenom - lokalne skupnosti ali država; gozdovi ob vodotokih – DRSV; gozdovi ob infrastrukturi - DRSI). Pogosto gre tu že za preplet med zasebnimi in javnimi koristi, zato je možno tu predvideti tudi minimalno participacijo lastnikov. Vse breme pridobivanja dokumentacije in zagotavljanje erozijske odpornosti teh prometnic pa bi bilo smiselno preusmeriti na javne službe in javna sredstva, z možnostjo dodatnih sistemskih vzpodbud za preostala dela.

4. Gozdne ceste, namenjene večnamenskemu gospodarjenju z gozdom, z dovoljenim javnim prometom (Gozdne ceste G2 in večina G3). Prioritete naj se še naprej določa skladno s površino, ki jo posamezna gozdna prometnica odpira (G2 nad 1000 ha, G3 do 1000 ha). Obveznosti zanje so sedaj smiselno razporejene med lokalne skupnosti in lastnike gozdov, z možnostjo visokih sistemskih vzpodbud.

5. Gozdne prometnice, namenjene večnamenskemu gospodarjenju z gozdom, kjer javni promet ni dovoljen (preostale G3 in pomembne gozdne vlake, ki zagotavljajo primarno odprtost gozdov). To so večinoma prometnice, ki tvorijo mrežo primarnega prometnega omrežja. Minimalne standarde za primarno prometno omrežje smo predstavili tu (Saražin, 2022). Prioritete naj se določa skladno s površino, ki jo posamezna prometnica odpira in glede na izjemno poudarjenost funkcij na tem območju. Obveznosti zanje je smiselno prvenstveno naložiti lastnikom gozdov, z možnostjo dodatnih visokih sistemskih vzpodbud. Ker te gozdne prometnice običajno zajemajo veliko število lastnikov in omogočajo številne (čeprav manjše) javne koristi, bi bilo smiselno zagotavljati sistemsko vzdrževanje teh prometnic, četudi večinoma iz zasebnih sredstev.

6. Gozdne vlake, namenjene večnamenskemu gospodarjenju z gozdom, ki zagotavljajo sekundarno odprtost gozdov (stranske gozdne vlake). Prioritete naj se določa skladno s površino ki jo posamezna prometnica odpira in glede na izjemno poudarjenost funkcij na tem območju. Obveznosti zanje je smiselno prvenstveno naložiti lastnikom gozdov, z možnostjo dodatnih nižjih sistemskih vzpodbud.

3.2.2 KATERI ELEMENTI VLAGANJ V GOZDNE PROMETNICE ZAGOTAVLJAJO VEČJO JAVNO KORIST IN ZASLUŽIJO VEČJO STOPNJO FINANCIRANJA

1. Načrtovanje umeščanja in rekonstrukcij vseh gozdnih prometnic ter sistemskega vzdrževanja gozdnih cest in protipožarnih prometnic je trenutno v celoti pokrito s sredstvi javne gozdarske službe in smiselno je, da tako tudi ostane. V prihodnje bi bilo smiselno financirati še dodatno tehnično pomoč lastnikom gozdov pri načrtovanju vzdrževalnih del na gozdnih vlakah.

2. Pridobivanje potrebne dokumentacije, vključno s soglasji, projektom in gradbenim nadzorom. Za marsikaterega lastnika je to najzahtevnejši korak pri nekoliko kompleksnejših gradbenih posegih, ki zahtevajo več dokumentacije. Ta korak je marsikdaj ključen tudi za opustitev potrebne investicije v gozdne prometnice. V javnem interesu je, da se vsi gradbeni posegi izvajajo skladno z vso zahtevano dokumentacijo. Zato bi bilo smiselno stroške priprave

te dokumentacije obravnavati ločeno od gradbenih stroškov in jih investitorju povrniti v čim večji možni meri. Za gozdne prometnice, na katerih se gradbena dela izvajajo z višjim javnim interesom, je smiselno financirati javno službo, da bi pridobivala vsa potrebna dovoljenja namesto lastnika.

3. Zagotavljanje erozijske odpornosti gozdnih prometnic je ključno za dolg obstoj prometnega omrežja, ohranjanja osnovne investicije ter zmanjševanje nevarnosti za dolvodne objekte in infrastrukturo. Tovrstni elementi so: ureditve prečkanj vodotokov s spremljevalnimi objekti, elementi za odvodnjavanje planuma, podporni in oporni objekti ter drugi ukrepi za stabilizacijo brežin (glej (Vilhar, 2025) in (Saražin s sod., 2025)).

4. Zagotavljanje namembnosti obstoječega prometnega omrežja je seveda pomembno za omogočanje rabe gozdnih prometnic, vendar v kolikor je javni interes na dotični prometnici nižji, je interes po prevoznih prometnicah predvsem na uporabniku oziroma lastniku. Tovrstni ukrepi so predvsem vezani na zagotavljanje oziroma vzdrževanje svetlega profila in voziščne konstrukcije.

Preglednica 1: Predlog določanja prioritet in investitorjev vlaganj v gozdne prometnice

Prioriteta	Tip vlaganj	Načrtovanje	Dokumentacija	Erozijska odpornost prometnice	Namembnost / prevoznost
1	Zaščitne prometnice	Država	Država + lokalna skupnost	Država + lokalna skupnost	Država+ lokalna skupnost
2	Gozdne ceste: izrazita javna raba - G1	Država	Lokalna skupnost	Lokalna skupnost	Lokalna skupnost + lastniki?
3	Prometnice v varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom	Država	Država + lokalna skupnost	Država + lokalna skupnost	Država + lokalna skupnost + lastniki
4	Gozdne ceste: G2 in G3 javni dostop	Država	Država + lokalna skupnost + lastniki	Država + lokalna skupnost + lastniki	Država + lokalna skupnost + lastniki
5	G3 in pomembne vlake brez javnega dostopa	Država	Država + lokalna skupnost + lastniki	Država + lokalna skupnost + lastniki	Država + lokalna skupnost + lastniki
6	Stranske vlake	Država	Lastniki + Država	lastniki + Država	lastniki + Država

4 VIRI IN LITERATURA

- Danev, G., Marenče, M., Guček, M. 2022. Okoljsko poročilo za 14 območnih gozdnogospodarskih načrtov za obdobje 2021–2030. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, Zavita: str. 216.
- Frehner, M., Wasser, B., Schwitter, R. 2005. Nachhaltigkeit und Erfolgskontrolle im Schutzwald. Wegleitung für Pflegemassnahmen in Wäldern mit Schutzfunktion. Bern, Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft (BUWAL): str.
- Frehner, M., Wasser, B., Schwitter, R. 2021. Nachhaltigkeit und Erfolgskontrolle im Schutzwald. Wegleitung für Pflegemassnahmen in Wäldern mit Schutzfunktion. Kapitel 5: Gerinnenprozesse. Bern, Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft (BUWAL): str.
- Guček, M., Bončina, A., Diaci, J., Firm, D., Rugani, T., Poljanec, A. 2012. Gozdovi s poudarjeno zaščitno in varovalno funkcijo : značilnosti, valorizacija in gospodarjenje. Forests with direct and indirect protection function : characteristics, valorisation and management. Gozdarski vestnik (professional Journal of Forestry), 70, 2: 59-71.
- Kobal, M., Lamprecht, T. 2016. Leseno plavje v zgornjem toku Meže. Gozdarski vestnik, 74.
- Kobal, M., Papež, J. 2024. Pomen varovalne vloge gozdov v hudourniških povirjih na zmanjšanje nevarnosti negativnih (kaskadnih) učinkov zemeljskih plazov na hudourniške poplave - kaj nam razkrivajo podatki poplav 2023? 35. MIŠIČEV VODARSKI DAN 2024 str.
- Odlok o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe za leta 2023–2026. 2023. ULRS št. 106/2023.
- Papež, J. 2023. Pomen urejanja zaledij hudourniških območij – na primeru hudournika Bistričica. 34. MIŠIČEV VODARSKI DAN 2023 str.
- Poljanec, A., Guček, M., Simončič, T., Stergar, M., Marenče, M., Pisek, R. 2023. Območni gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrti za obdobje 2021–2030 - Kompendij. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije: str. 216.
- Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove. 2004, 2005, 2008, 2010. Uradni list RS, št. 71/04, 95/04, 37/05, 87/05, 73/08, 63/10.
- Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove. Naslov ang. Rules on financing and co-financing investments in forests. 2004, 2005, 2008, 2010, 2014, 2015, 2016, 2019, 2022, 2024. Uradni list RS, št. 71/04, 95/04, 37/05, 87/05, 73/08, 63/10, 54/14, 60/15, 86/16, 31/19, 116/22, 137/22, 137/22 in 30/24.
- Pravilnik o gozdnih prometnicah. 2009. Uradni list RS, št. 04/2009.
- Pravilnik o metodologiji za določanje območij, ogroženih zaradi poplav in z njimi povezane erozije celinskih voda in morja, ter o načinu razvrščanja zemljišč v razrede ogroženosti. 2007. Uradni list RS, št. 60/2007.
- Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo. Regulation on Forest Management and Management Plans Game Management Plans. 2010, 2020. Uradni list RS, št. 91/2010 in 200/20.
- Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami. 2009, 2016, 2022. Ur. l. RS, št. 114/09, 31/16, 52/22 in 125/22.
- Pravilnik o vrstah in obsegu nalog obveznih državnih gospodarskih javnih služb urejanja voda. 2006, 2016, 2020. Uradni list RS, št. 57/06, 60/16, 82/20 – ZON-E in 91/20.
- Renaud, F. G., Nehren, U., Sudmeier-Rieux, K., Estrella, M. 2016. Developments and Opportunities for Ecosystem-Based Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation. V: Ecosystem-Based Disaster Risk Reduction and Adaptation in Practice. F. G. Renaud, K. Sudmeier-Rieux, M. Estrella.(ur.). Cham, Springer: 1-20.
- Saražin, J. 2022. Predlog metodologije za določanje gozdov odprtih s primarnimi prometnicami. Ljubljana, Javna gozdarska služba - Gozdarski inštitut Slovenije: str.

- Saražin, J. 2023. Poročilo izsledka D3.1 Določitev kriterijev in indikatorjev pri odločanju za optimizacijo gozdnih prometnic. TehGozd. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije: str.
- Sobota, D. J., Gregory, S. V., Van Sickle, J. 2006. Riparian tree fall directionality and modeling large wood recruitment to streams. Canadian Journal of Forest Research, 36, 5: 1243-1254.
- Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje. 2013, 2022. Uradni list RS, št. 18/2013, 96/2022.
- Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. 2005, 2007, 2009, 2010, 2013, 2015. Uradni list RS, št. 88/2005, 56/2007, 29/2009, 91/2010, 1/2013 in 39/2015.
- Wehrli, A., Dorren, L. 2013. Protection Forests: A Key Factor in Integrated Risk Management in the Alps. V: The Role of Ecosystems in Disaster Risk Reduction. F. G. Renaud, K. Sudmeier-Rieux, M. Estrella. (ur.). Tokyo, United Nations University Press: 321-342.
- Zakon o cestah. 2022, 2023. Uradni list RS, št. 132/22, 140/22 – ZSDH-1A, 29/23 in 78/23 – ZUNPEOVE.
- Zakon o gozdovih s spremembami in dopolnitvami. Forest Act with amendments. 1993, 1999, 2007, 2010, 2013, 2014, 2015, 2016, 2023. Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16, 77/16 in 78/23.
- Zakon o varstvu okolja. 2022, 2024. Uradni list RS, št. 44/22, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE in 23/24.
- Zakon o vodah s spremembami in dopolnitvami. 2002, 2008, 2012, 2013, 2014, 2015, 2020, 2023. Uradni list RS, št. 67/02, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15, 65/20, 35/23 – odl. US in 78/23
- Vilhar, U. 2025. Načrtovalske in gozdnogojitvene smernice ter ukrepi za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih za krepitev varovalne in zaščitne funkcije gozdov. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana, 32 str.
- Dovečar, M., Saražin J., 2025. Smernice in ukrepi za zmanjšanje nevarnosti lesnega plavja v hudourniških območjih. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana, 20 str.
- Saražin, J., Klabus, A. 2025. Smernice in ukrepi za gradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic v hudourniških območjih. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana, 42 str.
- Vilhar U., Saražin J., Dovečar M., Papež J. 2025. Zakonodajni okvir za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana, 28 str.
- SKP. 2024a. Razpis za ureditev gozdne infrastrukture <https://skp.si/javni-razpisi/aktualni-javni-razpisi/nalozbe-gozdne-infrastrukture-2024>
- SKP. 2024b. Razpis za ureditev protipožarne infrastrukture <https://skp.si/javni-razpisi/18-mio-evrov-za-nalozbe-v-ureditev-protipozarne-infrastrukture>
- <https://www.gov.si/novice/2023-10-13-vlada-sprejela-nov-program-porabe-sredstev-sklada-za-podnebne-spremembe/>